

**TARİHTE
UNUTULMUŞ
BİR ULUSAL
AZINLIK,
ASURLULAR**

Doğubilimci

Dr. G. Yonan

Beth-Froso Nsibin

Copyright © ACSA - Paganmidean Mythology Association

Yıl 1915'e kadar, Mezopotamya'nın bir parçası olan, güney'de Musul, kuzey'de Van ve güney-doğu'da da Urmi (Rezaiye) üçgeni arasındaki 250 kilometrekarelik toprak alanı içinde yarım milyonun üzerinde Asurlu yaşamaktaydı. Birinci Dünya Paylaşım Savaşı öncesi ve sonrası dönemlerde, Ortadoğu'da sömürgeciler (İngiltere ve Fransa) tarafından, devlet sınır saptamaları yapılmazdan öncesine kadar, bu bölgede, Asurluların politik bir Toprak Birliği vardı. Torosların bir devamı olan, güney-doğu'daki Hakkari dağlarında Kürt ve Asur aşiretleri birlikte yaşıyorlardı. Onların yaşam alanları Musul'un güneyindeki alanlara kadar uzanıyordu. Politik olarak Osmanlılara bağlı olan bu bölgede halkın çoğunluğu Türk olmamasına rağmen, Türk Valilerince yönetiliyordu. Asurlular'ın yerleşim bölgesi doğu'da Urmi gölüne kadar uzanıyordu. Bölge İran'ın kuzey-batısından gelen yüksek platolarca kuşatılıyordu. Bu dönemde Urmi şehri bir Asur yerleşim merkeziydi. Yine onu çevreleyen birçok Asur köy-birimleri vardı.

Asurlular'ın çoğu Hıristiyanlık dinine bağlıdır. Geçmişten bu yana önemli iki Doğu kilisesine (Nasturi ve Yakubi Kiliselerine) yandaş oldular. Adı geçen kiliseler 400 yılından sonra Bizans devlet kilisesinden kendilerini ayırt ederek, bağımsızlaşmışlardır. Buda otonom merkezi bir yönetim idaresi ile kendi Patriyarklarınca yönetilmekteydi. Örneğin Ermeniler ve Kıptiler gibi.

Doğu'lu bu Hıristiyan halk üzerine bilgi, Avrupa'ya Ortaçağ'daki misyonerlerce ve meşhur gezginci Marko Polo tarafından aktarıldı.

Yakubiler ve Nasturiler adı altında tanıtılan Asur halkı, daha sonraları bu şekilde Teologlar ve Doğubilimcilerce de böyle tanımlanacaklardı. Ama halkın kendisi, bu adlandırmalara karşın, bir takım yanlışlıklara götürüleceğini gerekçe göstererek, kiliselerinin böyle adlandırılmasını dilerler: Antakya Süryani Ortodoks Kilisesi, Yakubi, Monofizit olan ve Doğu Asur Havari Kilisesi, Nasturi, Diyofizit olanı olmakta.

Etnik ayrılık ve Hıristiyanlık dinine bağlılık nedeniyle Asurlara asırlarca bir çifte baskı ve zulüm yaşatıldı. Özellikle de bölge halklarından ayrı olan giyim ve kuşamları, onlara kararlı bir baskı damgasını günlük yaşam yapmıştı. Arap Halifelerinin 800-900 yıllarında yayılmaya başlamasıyla her türden baskı ve zulme hep maruz kaldılar. Buna paralel bir örnekte Alman Nazilerinin yakın tarihimizde Müsevilere (Yahudilere) yaptıkları gibi olmaktadır.

Halk olarak Asurlular kültür ve uygarlık alanında küçümsenmeyecek derecede önemli bir rol oynadılar. Buda ilk elde Hıristiyanlık dinini zora dayanmadan 400 yılından 1200 yılına kadar tüm Asya'da yaymaları ile en çok görülür. Günümüzde Hindistan'ın güneyindeki Tuma yanlısı Hıristiyanlar, Mezopotamya'lı Asurluların yaptığı misyonla gerçekleştirildi. Diğer bir önemli rolleri ise, Abbasi Halifeleri döneminde, Halife Saraylarında yarattıkları geniş kapsamlı çeviri çalışması olmaktadır. Burada Hellenizm Felsefesi başta olmak üzere birçok bilimsel yapıtı Yunanca'dan, Aramca'ya ve daha sonraları da Arapça'ya, İshaq Bar-Hunayn ve arkadaşlarınınca çevirildi. Burada önemli bir konuya değinip konumuza devam etmeğe çalışayım: şoven Arap yazarları, çeviri sanatının babaları sayılan bu Asur Bilginlerini sürekli, Arap kökenli göstermektedirler. Bu yanlış olduğu kadar asılsız ve sahte bir sunudur. Bu tür tanıtıcı bilgiler daha sonraları, Avrupa'ya Ortaçağ'da Latin yazımlı formlar ile geldiler.

Günümüzün Asurları, kökü Aramca şiveli diller konuşmaktadırlar. Bunların tarihteki uzantılarında Sami Dil Ailesi'ne varmakta. Yani dilleri İbranice ve Arapça dillerine çok yakındırlar. Bağlı oldukları kiliselerin Hıristiyan litteratür dili Klasik Süryanice'dir. Adı geçen dil Urhay'da (günümüzde Urfa) 400 yıllarında bir şive şeklinden geliştirilerek litteratür dili oluşturuldu. Bu dilin günümüzdeki ustaları -Latince dilinde olduğu gibi- yalnız din adamlarıdır. Tüm Ortaçağ boyunca da zenginliğini ve gelişkinliğini en çok dini litteratürde gösterebildi.

Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altında yaşayan tüm gayri-müslimler, Sultanların gerici-islamcı rejimince bilinçli ve planlı olarak uygulamaya konulan, Millet Sistemi, gayri-müslimlerin dini kurumlarını temel alıyordu. Daha sonraları bu Millet Sistemi uzun bir gelecekte, çeşitli mezheplere bağlı olan Asurların yanında ulusal-bilinçlenmenin engelleyicisi ve tıkayıcısı olacaktı. Bu etkilenme nedeniyle de 1800 yıllarına kadar dahi, bu halkın bağlı olduğu ve kendilerinin oluşturduğu dini-mezheplerin adlandırılmasıyla olmaktadır. Örneğin: Doğu ve Batı Süryanileri kendi dilleriyle adlandırmalarını (Suryaye, Suryoye), Kildaniler de (Kaldaye, Kaldoye) yapmaktaydı. Yine 1800 yıllarında, Asurların anayurdu Mezopotamya'ya akın eden araştırmacılar, arkeologlar, gezginciler vb, bir zamanlar tüm Asya'da başarılı çalışmaları sonucu yarattıkları Piskoposluk kurum-merkezlerinin varlığı, bu halk kalıntısını yeniden keşf ettirir.

1500 yıllarının ortalarında, Katolik Misyonerlerinin çabası sonucu, Asurlar arasında yeni dini-mezhepli kurumların kuruluşuna yol açar. Daha sonraları yine 1600 yıllarında bu mezhepsel yolla Asurlar Roma'ya bağlanır. Bağlanan kesim geçmişte Nasturi mezhebine bağlı idi. Ayrı Patriyarkları ve kiliseleri olan bu kesimin dili yine Aramca kalıyor ve korunuyordu. Bunlar günümüze kadar o uzantıdan gelen ve hala da Roma'ya bağlı olan Kildaniler olmaktadır. Onların dilsel ve etnik kimlikleri Asur olmaktadır.

Layard, Ninova'nın ünlü kazıcısı, ve ondan sonra gelen araştırmacılar, bu Hıristiyan halk gurubunun, Asurlular'ın ve Babillilerin bir devamı olduğunu bilimsel verilerle ispatlatıp açığa çıkarmıştı. Diğer bazı araştırmacılar da, İsrail'in kaybolmuş on kabilesini bulduklarının savını ileri sürdüler. Diğer bir takım savlarda 1800 yıllarında Asur anayurdu Mezopotamya'ya gelen Amerikan, İngiliz, Fransız ve Rus misyonerlerinden geliyordu.

Söz konusu edilen bu misyonerler, Asur topraklarına ve orta-doğu'ya geliş nedenlerinin, Doğu kiliselerinin yarı-yolda bıraktığı misyon çalışmalarını yeniden canlandırılması için geldiklerini, söylemekteydiler. Bu yüzden de kendilerine kestirme yoldan kolay ve çabuk ortam yarattılar. Bu ortamın kalıcılığını da, Asurlar için kurdukları okullar, yüksek okullar, dispanserler, matbaalar, basım-yayım hayatına giren dergilerle de kökleştiriliyordu. Tüm bu kurumlar nedeniyle Asurlar arasında ulusal kimliğe bilinç ve bu yönde ilerleme sağlatılıyordu. Diğer bir önemli katkıları da konuşulan Aramca dilini yazıya dökmeleri oldu. Bu oluşum ulusal dilde, ulusal litteratürün gelişme temellerini atıyordu. Günümüze kadar bile bu zenginliği, ulusal bir azınlık olunmaya rağmen, Asurlar sürdürebildiler.

Misyonerlerin yarattığı ve üzerinde önemle durulması gereken diğer bir oluşum yanda, Asurlar arasında, yarattıkları çeşitli dini-mezhepli kiliseler olmakta. Fitne, fesad, gasp, zor ve kanla kurdukları bu kiliseler arasında en katı ve koyu fanatik olanı da Misyoner Protestan Kilisesi oluyordu. Diğerleri de Rus Ortodoksların, Katoliklerin vb yarattıkları idi. Batı patentli ve temeli sömürü düşüncesine dayanan bu yaratılış Asurlar arasında önü alınmayacak derecede felaketler, belalar, ikilikler kısacası, bir halkın uçurumun eşiğine sürülmesiydi. Bu darma dağınık ortam Birinci Dünya Paylaşım Savaşının patlak verişi ile daha iyi görülecekti. Nitekim bu durum Asurları hazırlıksız ve savunmasız buraya getiriyordu.

Burada Türkler, Almanların müttefikleri olarak, İtilaf ülkelerine karşı (İngiltere, Çarlık Rusya, Fransa) savaşarak hasta adam diye tanımlanan Osmanlı İmparatorluğunu çökmekten ve yıkılmaktan kurtarmak için oluyordu. Bu dönemde Osmanlı Ordularının başında Alman Generalleri, Subayları, Askeri uzmanları ve bir takım yüksek komutanlıkları bulunmaktaydı. Ortaklaşa düzenlenen katliam ve jenosid planların ilk kurbanları Ermeniler oldu. Osmanlı İmparatorluğunun işgal ve talan ettiği Ermenistan toprakları içinde 4 milyonun üzerinde bir Ermeni halkı bulunmaktaydı.

Ermenilerin bir kısmı bu dönemde Van gölü civarındaki Kürt-Asur yerleşim alanları içinde de yaşamaktaydılar. Burada yaşayan Ermenilerin, Rusların politikasının bir uzantısı ve beşinci

kolu oldukları «şüphesi» yanında, Rusların dini yandaşları da sayılmaktaydılar. Bilinçsiz İslam kitlelerini ayaklandırmak için «Dini Cihad» çağrısı yapıldı.. İslama bağlı olan insanlar bu çağrı ile vahşileşerek kana susamış caniler ve canavarlar şeklinde, Ermeni soykırımını genel bir Hıristiyan soykırımına çevirdiler. Maalesef burada da değinilmesi gereken önemli bir nokta da, soykırıma katılan eli kanlı askerlerin çoğunluğunun Kürt oluşu idi. Yalnız bu hedef için iyi silahlandırılan Hamidiye Alayları, Osmanlı-Türk Sultanı Abdülhamit'in paralı askerleri oluyordular. Ve yaptıkları her şeyde de, yalnız Sultana karşı hesap verirdiler.

Ermeni soykırımının haberi, ulaşılması güç olan Hakkari dağlarındaki dindaşları Asurlara ulaşır. Bu dönemde önder kadrolardan sayılan Patriyark Mar Bənyamen Şam'un cesurca bir davranışla hemen eli silah tutan tüm köylü direnişçilerini silah altına alır. 10 Mayıs 1915'te de yaptığı bir açıklama ile de, Türklere karşı savaşa hazır olduğu ve denetiminde de 20 binin üstünde bir gücü olduğunu ilan eder. Aynı anda da Rus Kazakları ile ilişkiye geçer. 1909'da (Anglo-Rus antlaşması gereği, İran Rusların egemenliği altındaki alan olmaktadır) İran'ın kuzey-batısındaki Azerbeycan'a Ruslar girmişti. Bu esnada Osmanlılara bağlı olan Türk ve Kürt askerlerinin ani ve haince saldırıları, dağlı Asurların yerleşim yerlerine varmıştı bile. Ruslarca gönderilen askeri yardım, Asurların imdadına anında yetişir. Ardından kanlı çarpışmalar başladı. Ermenilerin başına gelenleri yakından tanıdığı için (1915-1916'da yaklaşık iki milyona yakın insan katliama uğramıştı. Bir o kadarıda Suriye çöllerine göçe zorlandı.) Asurlar İran'a gitmeği kararlaştırırlar. Buradan da Rusların himayesi altında, İran'daki Asurlarla birlikte yeni askeri saldırılar düzenleyebilmek için hazırlıklara giriştiler.

Ağustos 1916'da 80 binin üzerinde kadın, çocuk ve ihtiyarlardan oluşan bir Asur kitlesi, silahlı köylülerin denetiminde ve himayesinde taşına bilen eşyaları ile birlikte engebeli dağ ve sık ormanlardan geçtiler. Göçen bu kitle dağlarda yaşayan Asurların üçte birini oluşturuyordu. İran'ın, Urmi bölgesinde bulunan Batılı Misyoner Kampları vasıtasıyla, Asurlular başlarına gelebilecek olan tehlikeli büyük bir açlığı ucuzca atlattılar. Asurlular'dan savaşa bilen, yani eli silah tutan insanlar, hemen takviye mahiyetli bir tabura alınırlar. Burada Rus subayları tarafından silahlı eğitime tabi tutulurlar. Savaş esnasında da bu düzenli Asur askeri birliğinden, Türklere karşı savaşta birçok askeri operasyonda bulundurulurlar. Ekim 1917'de Rusya'da işçi-köylü devriminin patlayışı nedeniyle, Rus askerleri İran'ı terk etmek zorunda kalırlar. Bu yüzdende Türk-Fars halkı tarafından yapılabilecek herhangi bir soykırıma uğramamak amacı ile 100 binin üzerinde Asur, Rus askerleri ile birlikte gider. İşte bu nedenle de günümüzdeki Sovyet Ermenistan Cumhuriyeti başkenti Erivan'a bağlı köylerde ve yine Gürcistan'ın başkenti Tiflise yakın köylerde yerleşik Asur köyleri bulunmaktadır.

Bu defa da Asurlara yeni bir koruyucu, İngiltere gözükte. Tam bu esnada da, İngiltere, Hindistan'daki çıkarlarını Alman yayılmacılarına karşı korumak için Mezopotamya'da askeri bir güce sahipti. İran'ın doğusundaki Bağdat-Tiflis hattını şimdiye kadar, Ruslar tarafından korunmaktaydı. Şimdilik bu cepheyi koruma ve savunma Türkiye'den sürülen Asur ve Ermeni mültecilerine yaptırılıyordu. Bunlara birkaç Kürt aşireti de eklendi. Bu aşiretler silahlı müttefiklerine karşı kararsız-değişken bir tutum takınmaktaydılar. Adı geçen Kürt aşiretlerinin aklına hemen yeni başka düşünceler gelir. Ve Türklerin tarafına geçmeyi karara bağlarlar. Bu ayrılma Asurları İngilizlerin safına geçmeye daha çok zorlar. Ve İngiliz çıkarları için savaşmak zorunda kalırlar. Ama İngilizler onları daha da coşturmak için müttefiklerin koruması altında Asurlara «Otonomi» vaadini açıktan verirler.

Savaşın sonlarına doğru silah ve cephanesi biten Asurlu savaşçılar, İngilizlerden daha fazla ikmal alamadıkları için zayıf düşerler. İran'lı ve Türkiye'li Asurlular, Ermeniler askeri-sivil halk, Türk Ordusu tarafından çembere alınmıştı. Onlardan pek uzakta olmayan İngiliz Birliklerine varmak için çemberi yarmak zorunda kalırlar. Göçe yönelen bu insanlar İngilizleri bulunmaları gereken bu yerlerinde görmezler. Urmi'den Hamadan'a giden yolu tutmak zorunda kalırlar. 19 günlük uzun bir yürüyüşte, yolda uğradıkları tuzaklı saldırılar, baş

gösteren salgın hastalıklar, açlık vb nedeniyle 100 binin üzerinde bir insan kafilesi alabildiğine yıpranmıştı. Vardıkları İngiliz askeri üssünde, sivil halk hemen geçici kamplara yerleştirilir. Eli silah tutanlarda hemen silah altına alınır. askeri eğitim görür. İran'da baş gösteren açlık nedeniyle İngilizler, bitkin haldeki Asurları, Bağdat'a yakın olan Bakuba'ya sürer. Burada oluşturulan yeni kamp, Asurlular'ın yıllarca barınmasını sağlar. Kampta İran ve Türkiye'den 30 bin Asurlu ile birlikte 15 binde Ermeni yaşıyordu. Aradan uzun bir süre geçmeden İngilizler Ermenileri, Basra'dan ülke dışı eder. Buna karşılık Asurlular'ın hiç biri anayurt topraklarında kalış ümidini yitirmemişti. İngiliz Mandasının güttüğü politika, bu umutlarını iyi kullanabildi.

Asurlular'ın daha Bakuba'ya gelişlerinin ilk gününden, askeri eğitime İngiliz subayları tarafından tabi tutuldular. Onlardan güçlü bir «Levi» yaptılar. 1919-1920 yılları arasında Kürt ve Arap direnişçilerine karşı kullanıldılar. Levi'yi oluşturan Asurlular, 1932'ye kadar İngilizlerin «Küçük Müttefikleri» gibi Asur çıkarlarına karşı, İngiliz çıkarları için savaştılar. Kısa bir süre sonra da Sevr'de yapılan barış görüşmelerinde, artık yıkılan Osmanlı ülkesinin içindeki ulusal-azınlıkların, ulusal-haklarına hiç kimse değinmiyordu. Burada müttefikler orta-doğu'daki siyasi egemenlikleri ve ekonomik çıkarları için her tarafta boğuşmaya koyuldular. Osmanlıların temelli bir şekilde yok olmasını engelleyen M. Kemal yarıda kalan Osmanlı askeri operasyonlarını yürütür. Bunu yapmakla da barış görüşmelerinin dönüm noktasını belirtir.

Türkiye'de başa yeni gelen bu Osmanlı artığı «Türklerin Topraklarını» (Örneğin: Ermenistan Cumhuriyet'nin büyük bir bölümünü) geri almasını talep etti. Barış görüşmelerinde müttefikler istenilene karşılık koymaksızın, M. Kemal'in talebini yerine getirirler. Fakat tüm bunlar ulusal azınlıkların inadına hep olmaktaydı. Çünkü konu apaçık Asurları de ilgilendiriyordu. Görüşmelerin baş çelişkisi Musul bölgesi ve barındırdığı petrol yatakları olmaktaydı. İçinde oturan halkı da Kürt, Türkmen, Asur ve Yahudi olmaktaydı. M. Kemal tarafından burası bile «Türk Toprakları» sayıldı. Geri alınması içinde epey direnme gösterildi. Buna karşılık İngilizler, Suriye'deki bir takım topraklarını Fransa'ya vererek Musul'u, Irak'taki mandasına katar. Ve böylelikle yılların biriktirmiş olduğu çelişki içerikli mücadele Cemiyeti Akvam'da sona eriyordu.

Daha sonraları uzlaşan ülkeler 1923'te aralarında vardıkları Lozan Antlaşması ile diğer çözülsüz kalan sorunları için uzlaşırlar. Musul sorununun gerçek sahipleri ise bir tarafa atılıyordu. Örneğin bunların başında da bölgenin en kalabalık olan halkı Kürtler geliyordu. İngiliz-Arap egemenliğinin altından çok Türk egemenliğinin altında olmayı diliyorlardı. Çünkü kendilerine yerilemeyen ulusal-bağımsızlık hakkı yerine bunu tercih etmişlerdi. Diğer bir tarafta ise Hıristiyan bir halk olan Yakubi, Nasturi, Kildani,.. mezhepli Asurlar ise İngiliz Mandası altındaki Irak'a bağlandılar. Buda 25 yıl kadar sürecekti. Türkiye'de kalan diğer 30 binlik bir Asur-Nasturi mülteci kitlesi de İngiliz Diplomatları tarafından (büyük bir ihtimalle ünlü Lord Curzon tarafından) önemli bir kanıt gösterilerek, sınır belirlemede, Mezopotamya'nın sınırları alabildiğince kuzeye yani Asur-Nasturilerinin yerleşik olduğu alanlara kadar uzansın diye. İngiliz Mandasının tek dayanağı sömürme politikası olduğu, 1920 ile 1933 yılları arasındaki Cemiyeti Akvam belgelerinde bunun tepeden tırnağa açık bir şekilde kuşandığını göstermektedir. İçerikleri ne uzaktan ve nede yakından hiçbir şekilde Asurların çıkarlarını ilgilendirmiyordu. İlgi alanı ise baştan sona hep petrol oldu. zaten en sonunda da müttefikler bunun için 1925'te Brüksel Hattı Antlaşması çevresinde istekleri doğrultusunda birleşmeye varıyorlardı. Burada antlaşma gereği Türkiye Petrol Şirketi, istediği ödenceyi alır. Asur yerleşim bölgesinde kesin bir şekilde elden çıkıyor, demektir.

1921 ile 1924 yılları arasında da varılan antlaşmanın son maddesi gereği, Türk-Irak sınır saptaması yapılacağı bir anda, tanınmış önder kadrolardan olan General Ağa Petrus'un liderliğinde eski yerleşim yerleri olan dağlık Hakkari bölgesi için çarpışmalar yapılır.

Asurların başarısız olan bu girişimi yüzünden gizli kanallardan dönüş yapan 8 bin kadar bir Asur kitlesi, saptanan yeşil sınırın öte tarafına yani eski köylerine yerleşmeye muvaffak olurlar. Kürt komşuları ile yeniden ilişkilerini düzene sokarlar. Burada Türk hükümetinin haberi olmaksızın birkaç yıl yaşarlar. Kürtlerin ihbarı ile 1924'te dönüş yapan bu Asur kitlesi, Kürt ve Türk Ordusunun ortaklaşa olan vahşi ve kanlı saldırıları ile yerleşim yerlerinden yeniden sökülürler. Bu nedenle de günümüz Türkiye'sinde 30 binin üzerinde bir Asur-Yakubi kitlesi Tur-abidin bölgesinde yerleşik kalabilmiştir. Söz konusu bölge, Mardin'e yakın ve Hakkari'nin batısında kalan dağlık bir alandır. 1924'teki Türk-Kürt ortak katliamı nedeniyle, Hakkari köylerinden 100 kadar aile Yunanistan'a göç eder. Burada dönemin Yunan Kraliçesi Fredrike tarafından Atina'nın Aygaleo bölümünde yerleştirilirler. Günümüze kadar bile bu Asur kolonisi hala mevcuttur. Yine Lübnan iç savaşı nedeniyle, binlerce Yakubi-Nasturi Asurnin göçü ile nüfusları burada artar.

Hakkari'den yine 7 bin kadar bir Nasturi-Asur kitlesi gösterdiği inatçı ve kararlı bir direnişin sonunda, Urmi bölgesine yerleşir. Buna karşılıksa, İngiliz-İrak ortak patentli olan mültecileri yerleştirme politikası, Türkiye'den gelen Asurlar için ters teper. Nedeni de Birinci Dünya Savaşı'ndan önce Musul düzlüklerinde yaşayan 200 binin üzerinde Asurlu-Kildani (ağırlıkta olanları da bunlardı) ve Asur-Yakubi olanların günahı bu tutumla çıkarılıyordu.

Ekim 1932'de Irak bağımsızlığını ilan ettikten sonra, Cemiyeti Akvam'ın bir üyesi olur. İngilizler ülkeyi terk eder.(Bu ana kadar da, RAF- Kraliyet Hava Kuvvetleri'ne ait olan askeri güç «yardım» adı altında yine ülkede kalıyordu) Burada da öne gelen önemli bir konu da Asurların arasında oluyordu. «Mini Müttefikleri» diye Manda politikasının birer maşası nasılda kullandıklarının farkına varırlar. Sürekli de Batı Diplomatları tarafından bir yerden diğer bir yere nasıl tehcir edildiklerini ve tüm bunların onları nasılda oyuncak yaptığını, aslında bunun düpedüz sömürü olduğunun bilincine varmışlardı. Ama iş işten geçiyordu. Asurlular bu kaniya varmalarınarağmen, yeniden İngilizler tarafından yeni bir vaat için kandırılırlar. İngilizler onları kandırmayı çekinmeden becerir.

Onların, yani Asurların bu tutumu, Irak'ta geleceklerinin entegresini engelleyeceğinin ve git gide zorlanacaklarının farkına varmadan, İngilizlerin dediklerine «evet» derler. Diğer yandan aynı İngilizler, Irak hükümetini karşı bir tavır almaya hazırlar. Asurların her baş kaldırdığı yer, sömürgeci İngilizler tarafından hükümete bildirilir. Hükümet de en vahşi yöntemlerle, bağımsızlık için direnişin olduğu bu yerleri acımasızca basar. Irak'ın, dini ve siyasi lider bildiği Asur-Nasturi kilisesinin Patriyarkı Mar Şam'un'a yalnız kilise ve dini işlerle uğraşması ultimatoomunu verir. Bu onu siyasi arenadan uzaklaştırıyor, demektir. Eşit görülsün diye de, Irak hükümeti aynı ultimatoomu Kürt ağalarına ve Arap şeyhlerine de iletiyordu. Olanları kararlı bir cesaretle red eden Mar Şam'un Bağdat'ta içeri tıklılır. Olay Asurların başına yeniden katliamlar ve soykırımlar yağdırır. Önde gelen Asur kadroları, komşu Suriye'de bulunan Fransız Mandasının orta-doğu'daki çıkar hesaplarının hala bitmediğini, iyi bilirdiler. Burada Asur önder kadroları iki sömürgeci ülke olan Fransa ve İngiltere arasındaki çelişkilerden yararlanmak istediler. Bunun temelini de Batı Diplomasisi ve politikası üzerindeki tecrübesizlikleri ile yaptılar.

Önderliğin burada genel kanısı, Batı'daki Hıristiyan halklar, yüzyıllarca horlanan, sömürülen, tehdit edilen ve aşağılanan, Doğu'daki Hıristiyan halklara karşı bir ahlaki sorumluluk taşıdıkları hep oldu. İşte bu yüzdende, bu dönemde Asur Ulusal-Direniş Halk Hareketini yöneten önderlik hemen Fransız Mandası ile ilişkiye geçmenin kararını alır. 21 Temmuz 1933'te yaklaşık 700 kadar seçkin silahlı bir gurup Asur Direnişçi, alınan karar gereği bir kaç liderle birlikte Suriye'ye giden Irak sınırını aşarlar. Bu sınır bölgesinde yaşayan diğer halklardan Kürt ve Araplar da silahlı idi. Asur Direnişçileri Dicle üzerindeki Peş-Habur'dan Suriye'ye girerler. Burada Fransız Mandasını te'Sil eden üs düzeyden yetkililerle, tam iki hafta görüşme masasında otururlar. Sonuçta Fransızlar, direnen Asur Ulusal-Direniş Halk

hareketine, hiçbir yardımda bulunamayacaklarını, söylerler. Asur Ulusal-Direnış Halk Hareketini teİSil eden bu savaşçılar eli boş geri dönerler.Büyük bir ihtimalle Fransız sömürgecileri görüşmelerde, olup biten herşeyi İngiliz Mandasına ilettiler. İngiliz Mandası da denetimindeki işgalci-gerici Arap rejimine bildirir. Geri dönen direnişçi Asur önderlerine Irak Ordusunca pusu kurulur. Asur Direnişçileri kimsenin farkına varamayacağına güvenerek tekrar Dicle üzerinden geri dönerler. Daha nehir sularına açılmadan, sudan Irak Ordusuna bağlı birliklerin yayılım ateşine hedef olurlar.

İngiliz RAF uçaklarıda havadan Asur Direnişçileri üzerine bombalar yağdırırlar. Asur Direnişçileri kahramanca çarpışır. Fakat düşmanın güçlü ve hazırlıklı olduğunu fark eden Direnişçiler taktik değiştirirler. 533 kadar Direnişçi Suriye yolunu geri alır. Fransızlar sınırdan onları süresiz bir tutuklama ile içeri tıkar. Diğer savaşçılarda Irak Ordusunun pusulu çemberini yararak, Ulusal-Direnış merkezinin olduğu Simili ve Suraya 'ya gece karanlığından yararlanarak gitmeği başarılılar. Çarpışmalar aralıksız tam iki gün sürdükten sonra, herşeyin bittiği sanılır. Ama Irak Ordusu, ülkenin kendi bağımsızlığını ilan edişinden sonra ilk gizli saldırısına hazırlanıyordu. İngilizler geniş bir katliam planını çizerler. Bunu denetimlerindeki hükümete çok gizli sunarlar. Hükümet ilk elde Orduya katliam emrini verir. Diğer bir yanda da Irak hükümeti hortlattığı islam propogandası ile kitleleri, Hıristiyan Asurlara karşı canileştirerek hazır kıta yapar. Ordu gece karanlığında acımasızca en vahşî yöntemleri kullanarak Simili ve Suraya Halkını katleder. Her iki köy ateşe verilir. Taş üstüne taş bırakılmadan diğer yöredeki Asurların katliamına gidilir.

Katliam 8 Ağustos 1933 günü yapılıyordu. Onbinlerle silahlı-silahsız insan cesetleri her tarafi doldurmuştu. Dihok'ta asker-polis ikilisi hortlatılan islam kitleleri ile birlikte gece-gündüz sokak ortalarında her görülen Asuryi kurşuna dizerler. Katliamı duyan yöredeki diğer komşu 64 Asur köyü, panik içinde hemen boşaltılır. Halk canını kurtarmak için her yana kendini atar. Köylere giren Irak Ordusu yine en caniyane vahşetiyle köyleri tek tek imha eder. Katliam hiç kimseden gizlenmeden yapıldı. Evsiz-barksız kalan mülteci Asurlara, yine İngilizlerce Musul civarında hemen bir mülteci kampı yapılır. Ve Asurlar hortlatılan islamcı kitlelerden korunmak için her yandan yardım talep ederler.

Vahşileşen ve canileşen şoven islamcı kitleler, soykırımdan dönen saldırgan ırkçı-faşist islamcı Irak ordusunu «Kahraman» diye, büyük şölen ve kutlamalarla karşılarlar. Hortlatılan bu islamcı şoven ruhlu kitlelere, kafası kesilen Asur Direnişçi Hareketi'nin önderleri gösterilir. Böyleliklede Aşur Direniş Hareketi acı bir sonla imha ediliyordu. Irak'ta olanları yakından öğrenmek ümidiyle Cemiyeti Akvam bir araştırı komisyonunu göndermeyi ister. Irak hükümeti gönderilmeye karşılık daha fazla Asur Hıristiyanını katledeceğinin tehditini bildirir. Ama kısa bir süre sonra hükümet, yeni kazanılan Cemiyeti Akvam'daki üyeliğin kaybolacağı korkusu ile, tavrını değiştirir. Irak'ı terk etmek isteyen Asurlar için İngiltere ve Cemiyeti Akvam tarafından

düzenlenecek olan mülteci kamplarının, tüm masraflarını ortaklaşa karşılayacağıını bildirir. Cemiyeti Akvam hemen harekete geçer. İlk elde bir Yerleştirme Komisyonu kurdurur. Komisyon Asurlular'dan İngilizlerden ve Iraklılardan oluşturulur.. Ortaklaşa bir şekilde Irak'ı terk etmek isteyen 20 bin kadar Asurlu için herhangi bir yerde yerleştirme planı için çalışılır. Ama nereye yerleştirileceklerdi? Planda Brezilya, Fransız sömürgesi Nijer, İngiliz sömürgesi Guyana ilk elde vardı. Fakat hiç birine somut bir şey sunulmadı. Yakın ve komşu Suriye için üç çeşit plan üzerinde çalışma yapıldı. Bunun ilk bölümünü Orontes vadisindeki bataklık alanlara veya Habur'un aşağısı boyunca, boş alan olmasına rağmen yerleşim gerçekleştirilemez. Fransız Mandasından Suriye'nin tam da kurtulması bu esnaya, (1936-1937'ye) rastlıyordu. Ulusal-bağımsızlık hareketinin başında olan Suriyeli Arap liderler, Manda politikası yanlısı bir ulusal-azınlığın ülkelerine yerleştirilmesini istemiyorlardı. Bu tavıra rağmen 10 bin kadarAsurlu mülteci Suriye'ye yerleştirilmesi için onay sağlatılır.

1934-1935 yılları arasında binlerce Asurlu (Suriye'ye sığınanlara akraba olanlara) Suriye'ye aileleri ile birlikte yerleştirilme iznine kavuşurlar. Taşınma işlemleri de Cemiyeti Akvam'ın gözetiminde yapıldı. Habur'da geçici olarak yapılan yerleşme alanına alınırlar. Habur Suriye'nin kuzey-doğu'sundan geçen Fırat'ın bir kolu ve Türk-Irak sınırına da uzak düşmektedir. 1939'un sonlarına doğru yerleşenlerin sayısı 10 bine varır. Başlangıçta çadırlarda kalan Asur mültecileri, daha sonraları kendilerine kerpiçlerden evler inşa ettiler. İlk yıllarda da yerleştirme komitesinden yiyecek-yemek ve bu ana kadar da hiçbir insan tarafından işletilmeyen bu bozkır alanını ekip-biçmek için en çok gereksinim duyulan araç-gereçler verildi. Başka bir yere taşınamayan Asur mültecileri en son burada bırakılırlar. 1941'de de Suriye uyruğuna geçerler. Bugüne kadar bile içinde yerleşik oldukları 39 köyden oluşan kampa, kendileri bile, İngilizce'den ödünç aldıkları «Camp» sözcüğünü kullanmaktadırlar.

Irak'tan ayrılmak isteyen diğer mülteci Asurlar Irak'ta bırakılırlar. Nedeni de yerleşimi yapılan planlar durduruluyordu. Asurların çoğu bu sefer kendi inisiyatifleri ile Amerika'nın yolunu tutarlar. ABD'de Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra bir Asur kolonisi vardı. Merkez de Şikago olmaktadır. Patriyark Mar Şam'un Irak'ın dışına sürülür. Kendisi de Suriye'ye halkı yanında yerleşmek ister. Buna gereken izin verilmez. Kıbrıs'a geçici yerleşir. 1940'ta da Amerika'ya temelli yerleşir. Şikago'da kadasetli makamını kurduğunu ilan eder. Günümüzde Şikago'da 50 binin üzerinde Asurlu insan yaşamakta.

İkinci Dünya Savaşından sonra Asurlar ulusal-sorunları için yeniden canlanırlar. Batılı ülkeler yeniden onlara gözlerini çevirirler. Yine de gereken olumlu ilgi duyulamadı onlar için.

Irak'ta 1941'de faşist Geylani (1941'de Irak'ı İngilizlere karşı ayaklandıran Kürt asıllı Reşit Ali Geylani...., Kaynak: Kürt Dergisi, Medya Güneşi, sayı: 2, Mayıs 1988, s. 7, İstanbul-Türkiye, Nsibin) hükümeti egemenliği döneminde, Alman Nazileriyle ilişkiler kurulur. İngiltere'nin içinde olduğu müttefikler, Irak-Almanya arasında olanlar çıkarılmaları tehdit edeceği kanısı doğdu. Burada kaybedilecekler yalnız Bağdat'a yakın olan Habbaniye'deki askeri üsleri olmuyordu. Aynı zamanda savaş filolarına gerekli olan zengin petrol yataklarını da yitireceklerdi. 2 Mayıs 1941'de Geylani ve denetimindeki generallerin yönettiği Irak Ordusu, Alman Hava Kuvvetleri'nin yardımı ile, İngilizlerin Habbaniye'deki RAF askeri üssünü almak ister. Bu esnada 1500 kadar Asur askeri (bunların bir kısmı Suriye'deki Asur mültecilerinden devşirildi) ile birlikte, İngilizler diğer bir Irak yanlısı askerlerle, 10 bin kişilik Geylani Ordusuna karşı savaştılar. Geçen şiddetli çarpışmalar sonucu Irak Ordusu geri püskürtüldü. Ve savaş kazanılır. zafer nedeniyle Almanların orta-doğu'daki yayılma tehlikesi durdurulur. Habbaniye'deki çarpışma, daha sonraları birçok İngiliz politikacısının savaş anıları kitaplarında ve diğer anlatımlarında edinilen başarıya deyinilir.

1946'da Suriye'yi terk eden Fransız Mandası ile birlikte, binlerce Asurlu Habur'dan Fransa'ya göç eder. Burada Ermeniler gibi, onlarda tanınmadık yerlerde mecburi hizmetlerde tabi tutulurlar. Asurların bugün bile yoğun oldukları koloni yeri Marsilya'dır.

1950'de İran'daki rejimin (Musaddık hükümeti, Nsibin) azınlıklara yönelik politikasında toleranslı davranması ile İran'da çoğunlukta olan Fars halkına karşı Asurlar (aynı şekilde Müseviler ve Ermeniler de) böylesine kesin bir şekilde tehlikesiz sayılmaları basitçe oldu. Asurlara kiliselerini, okullarını yeniden açtırdı. Kendi anadilleri ile basım-yayım ve matbaalarını kurdurtmayı özgür kıldı. Buna karşılıksa, komşu olan Arap ülkelerinde pan-Arabizme, pan-islamizme, Türkiye'de de pan-Türkizme ve pan-islamizme alabildiğine hız verilmesi nedeni ile, etnik ve ulusal-azınlıkların hakları kısıtlanıyordu.

Cemal Abdülnasır döneminde hortlatılan Arap-islam şovenizmi nedeniyle, Arap ülkelerinde yaşamakta olan Doğu-Batı Asurlarını (Kildani, Süryani) zor kısıkaçlara sokmuştu. Nitekim tam bu sırada da ADO-Asur Demokratik Örgütü(15 Temmuz 1957, Kamışlı-Suriye'de,

Nsibin) kuruluyordu.1958-1961 yılları arasında Mısır'la Suriye arasında yapılan birlikten hemen sonra, ülke çapında Asur avına başlandı. Tüm eğitim-öğretim kurumları kapatıldı. Sorumlular ve yetkililer içeri tıkıldı. Kimileri işkencelerde hayatlarını yitirdi. Kimide göçe zorlandı. Bu dönemde kitlesel bir göç oldu Lübnan'a. Nasır'ın Arap-islamcı şovenizmi, Suriye'deki Asur halk iskelesini tam manasıyla yıkıvermişti.

Tam bu dönemde Irak'ta da askeri bir darbe ile, iktidara totaliter bir askeri cunta el koyar. Başını Abdülkerim Kasım'ın çektiği bu iktidar (1958-1963) nedeniyle Kürt Ulusal Hareketi yeni gelişmeler kaydetti. İlk başta Arap olmayan halklar yanlısı görülen rejime bağlı ordu ile partizanlar arasında şiddetli çarpışmalar olur. Kasım'dan sonra çarpışmalar Baasçı ırkçı-şovenler tarafından sürdürüldü. 1963'te Irak'ta Asurlar toplu katliamlara hedef olurlar. Geriye kalan Asur insanları da sürgüne uğratılırlar. Irak'taki zengin petrol yatakları nedeni ile Kürt sorunu, Doğu ve Batı blokundaki ülkelerin çıkarları gereği ilgi çekerler. Asurların Irak'ın kuzeyindeki ölüm-kalım savaşları da Kürt sorunu ile bağlantılı olur. Asurların önde gelen önder kadrolarından Asur-Kildani Piskoposu Pawlës Baydari (Bulıs Beyderi, Nsibin), Kürt Devrim Komuta Konseyinin bir daimi üyesi olmaktaydı. Birçok partizan cephesini savunmada ve örgütlemeye, Asur partizanları yer alıyordu. Bunlardan da en çok tanınanı da kadın gerilla lideri, Margareta Gëwergis'tir. Gösterdiği başarılı partizan savaşı nedeniyle «Kürdistan Kahramanlığı»nın şeref ünvanını almıştı.

1960'ların sonlarına doğru, Irak Ordusu askeri saldırılarına alabildiğine hız verdi. Birçok Asur köyü insanları ile birlikte imha edilip yerle bir edildi. Örneğin 19 Ağustos 1969'da Daqaan köyünde 67 kadın ve çocuk acımasız bir şekilde hunharca katledildi. Yine 25 Haziran 1969'da Irak ordusuna bağlı 1500 kadar silahlı güruh Al-Qoş'teki Kildani Manastırı'nı yerle bir etti. 19 Eylül 1969'da Suraya'da toplu katliam yapıldı.

Bağdat'ta kalan Asurlerin kiliseleri, okulları ve yayın faaliyetleri kapatılıp mimlendi. Tüm bu olaylar kitlesel bir göçü başlattı. 1970'ten sonra da bu göç gurbetteki ve sürgündeki Asurlar tarafından kolaylık sağlayan yardımlar gördü. Irak ve Suriye'den Lübnan'a binlerce Asur göç etti. Burada da büyük bir kısmı kendine koruyacak yer sağlatabildi. II. Dünya savaşından sonra, burada küçük bir Asur kolonisi mevcuttu. Sonraları oluşan kitlesel göçle bu gelişti. Merkezde Beyrut oluyordu. Kaldıkları semtler de Süryaniler Semti, Demirciler Semti ve Buşeræş Semtleri oluyordu. Yine Beyrut'un 80 km dışında Zahle'de de büyük bir kitle oturuyordu. Bu yörede hemen kiliseler, okullar ve bir Asur Kültür Merkezi kuruldu. Lübnan'da muhtelif soydan halk bulunmasına rağmen, doğrudan bir ulusal veya dini baskıya uğramadan yaşamalarını sürdürdüler. Genelde zanaatçı ve benzeri işlerde orta sınıfın alt kesimini oluşturuyorlardı. 1975'te başlayan iç savaş onların bu istikrarlı sayılan ortamlarını zedeledi. Ve Asurlar buradan da göçmeye başladılar. Asurlar Hıristiyan dinine bağlı oluşlarına rağmen toplu bir şekilde savaştan Hıristiyan fraksiyonlarla birlikte saf almadılar. Onların bu halleri savaştan Hıristiyan ve Müslüman güçlerin çarpışmaları arasında savunmasız kaldı. Yaşadıkları son 50 yıllık deneyimleri, onları Lübnan'daki çelişkilerden uzak tutuyordu. Kiliselerine ve okullarına yağdırılan bombalar nedeniyle, diğer birçok insan gibi onlarında yas tuttukları ölü, kayıp ve yaralıları oldu.

Birçok Asurlu varını-yoğunu olduğu gibi terk ederek kendini ferî botlarla Atina'ya yetiştirir. Buradan da ABD'ye, Avusturalya'ya (Sydney'de bir Asur kolonisi mevcuttur) göç etmek için akraba ve tanıdıkları ile ilişkiye geçerler. Atina'nın fakir bir bölgesi olan Aygaleo, küçük bir Asur kolonisi iken çok kısa bir sürede binlerce insanın barınağı olur. Buraya varan insanlardan sadece bir kısmı kendini arzu ettiği diğer göç ülkelerine ulaştırabildi. Aslında ABD'deki Asurlar bu göçmenler için bir yardım komitesi kurdurdular. Bununlada yurtsuz kalan insanlarına yardım etmek için oluyordu. Ve Asur mültecileri için bir şeyler yapabilmek için çeşitli ilişkilere geçti. Yapılan bunca ilişkiye rağmen ve bunların başında da başta Dünya Kiliseler Konseyi olmak üzere, onlara bağlı olan yakın ve orta-doğu bölümleri ile yaptıkları

birçok görüşmeye rağmen hiçbir somut yardım veya girişimde bulunulmadı. Bugüne kadar bile hala 3 binin üzerinde Asur Yunanistan'da yaşıyor. Çoğuda herhangi bir ülkeye kabullenmeyi gece-gündüz bekleye durmaktadırlar. Çoğunluğunu ihtiyaçların oluşturduğu bu mültecilerin geldiği ülkeler İran, Irak kökenli ve Suriye'deki kamplarda dünyaya gelenlerden oluşuyorlar.

Asurlular'ın Sorunu, daha doğrusu bu küçük halkın trajedi dolu olan tarihi konumu gözönünden kaçırılmamalıdır. Anlayabildiğim kadarı ile de, bugüne kadar da yakın-doğu'da dünyanın ilgisini çeken olaylar olmadığı müddetçe dikkatler hiçbir zaman bu halk için çevirilemez.

TARİH-COĞRAFYAMIZLA, DİL ve KÜLTÜRÜMÜZLE BİZLER ASURLULARIZ

Malfono Yuhanun Qaşıšo

Anayurdumuz Mezopotamya'da (Beth-Nahrin'de) yaratıp kurduğumuz ve ilerlettiğimiz uygarlığımızın tarihteki uzantısı bundan tam 6 bin yıl öncesine dayanmaktadır. Bu dünyaya en çok Babil ve Ninova arasındaki bölgeden tanıtıla gelmiştir. Tarihteki bu kültür ve

uygarlığımızı sırayla atalarımız olan Sümerler, Akadlar, Babilliler, Kildaniler ve daha sonraları da Asurlularca düzenli bir şekilde formlaştırıldı.

Günümüzdeki (eldeki) bilimsel tarihi verilere rağmen atalarımızın tarihte ilk kurduğu anayurdun kesin bir tarihini verememekteyiz. Bu yüzden de Mezopotamya'ya ne ilk insanın ayak basışını ve nede bu topraklara gelişimizi aynı şekilde yine tanımıyoruz.

Tarihle ilgilenen uzmanlar, bilim adamları,.. anayurdumuz Mezopotamya'da (Bet-nahrin'de) atalarımızın yarattığı ve alabildiğine de geliştirip ilerlettiği çok yanlı zengin insanlık kültürünün tarih öncesi ve sonrası bol sayfalarını kendi yapıtlarıyla doğrulamaktadırlar. Söz konusu edilen bu kültür eylemliliği nedeniyle de insanlığı toplumuyla birlikte zenginleştirerek ilerlettiğini yine vermektedirler.

Atalarımız Sami kökenli bir dili konuşuyorlardı. Bu dili içeren şivelerin tümü birbirine çok yakın akraba idiler. Bu nedenle de bu olgunun sadece bir tek dil olduğunu yansıtmaya kalkışsak hata yaptığımızı sanmıyoruz. Çünkü tüm bu şiveli dillerin kökeni bir tek yere uzanıyor, oluştu. Bunun da başlıca dayanakları, başta üzerinde yaşadığımız coğrafya olmak üzere ortak bir ekonomi, politika ve dini ilişkiler yanında Sümerce, Babilce, Akadça, Kildanice ve Asurca şive dil bloku idi.

Adı geçen bu şive dillerin büyük bir bölümü günümüzde bile kitaplarımızca (litteratürümüzce) içeriliyorlar. Örneğin, sözcük haznesi, dilbilgisi ve halkımızın konuşma dillerindeki gibi. Ama bunun yanında da, bu oluşmalar doğal bir şekilde dilin içinden geçtiği yüzyıllarca asırda toplumdaki diğer bir çok gelişmenin paralelinde gelişimli bir şekilde rayından çıkarak değişime uğradı.(Bu değindiğimiz dönemlerde dilde egemen olan, yani ağırlıkta olan harf **Şin** «Ş» harfi oluyordu. Örneğin, Tanrı Asur'un adı, Aşur'du. Yine diğer bir çok Kral'ın adını bu ses içerliyordu.)

Sami kökenli olan atalarımızı oluşturan ve yukarıda adını da verdiğimiz halk gurupları anayurdumuz Mezopotamya'da, kısa bir süre içinde büyük siteler, Köyler ve toplumlar inşa ettiler. Yaratılan bu gelişkin ortam nedeniyle de maddi ve kültürel bir çok oluşum alabildiğine boy attı. En sonunda da temeli bu kaynağa dayanan devlet ve imparatorluklar yarattılar. Tam bu esnada da temelini “egemen olma'nın” çelişmesini barındıran anlaşmazlıklar, atalarımız olan bu halk gurupları arasında hız aldı. Savaşlara dönüşen bu yapılanma, en iyi üretim ürünlerini veren yerlerimiz başta olmak üzere bir çok köy ve site yakıp yıkıldı. Daha sonraki bir gelecekte de bu çarpışmalar söz konusu edilen bu halk guruplarını birbiriyle tarihi bir karışımla kaynaştırdı.

Sami kökenli olan bu halk guruplarına Arami bloku da dahildi. Onlarında dinleri tapınakları ve tanrıları aynı idi. Bu yüzden de aynı dini adlandırmaları mitoloji de, gelenek ve göreneklerinde işlediler. Örneğin, Gilgamiş destanında. Aramilerin büyük bir bölümü daha Kral II. Sargon döneminde (İÖ 700 yıllarında) Şam ve Hama dolaylarına göçtüklerini görüyoruz. Aramiler toprağı işletmeleri yanında da, onların ustası olduğu çeşitli bir çok el sanatları nedeniyle de ürettikleri araçları onlara toplumdaki varlıklarını sürdürmeye yardım etti.

Sümer uygarlığından çıkan Akad ve ülkesi, Akad'tan da çıkan Babil ve ülkesi ve bunlardan da yani Sümer, Akad, Babil (Kildani) uygarlıklarından da güçlü bir Asur uygarlığı çıktı. Bununla da diğer kültür ve ülkeler üzerinde egemenliğini gererek tarihte ilk merkezi Asur ülkesini kurduktan hemen sonra da Asur imparatorluğunu ve bununla da insanlık tarihinin bu alandaki yerinde, İÖ Ninova'nın düşürülüşü olan 28 Ağustos 612'ye kadar sürdürüyordu.

Burada Asur'un adı da, Dicle nehrinin kenarında kalan Asur kenti ve onu çevreleyen çeşitli Asur boylarından ve kentin Tanrısı olan Asur'dan geliyordu.

Bazen anlaşmazlıklar ve bazen de savaşlar iki büyük kız-kardeş kent olan Babil ve Ninova arasında oluyordu. Başçelişki de hangi kentten tüm ülkenin politik otoritesinin yürütüleceği oluyordu. Yani aralarındaki bu savaş birinin diğerini fethetme veya egemenliği altına almak için olmuyordu. Belşasar ve Nabukadnezar (Babil'de Krallar), örneğin Ninova'yı düşürmek için Perslerle birleşirler. Bu olay İÖ 612'de oluyordu. Onların bu hatalı tutumu İÖ 538'de kendi yıkımlarını da getiriyordu. Bu yıkım yine birleştikleri Perslerin eliyle oldu.

Asurlular'ın ilk merkezi ülkesi Aşur, Kalah, Dorşarokin ve Ninova kentlerinde gelişerek İÖ 1300 yıllarına kadar büyük bir imparatorluk şeklinde kendini daha sonraki yüzlerce yılda da ilerletti. Asurlular'ın yükselme devrine katkısı olan Kralların adları da şunlar olmakta:

Aşurbanipal Dönemi 668-626

Büyük Kral Tıglat Palasar I'in döneminde imparatorluk sınırları Akdeniz kıyılarına kadar genişledi. Bu dönemde de imparatorluk topraklarına dahil olan tüm halklar kendilerine Asur adını vermekteydi. Bununla da onların Asur ülkesinde yurttaş olduklarını gösteriyorlardı. Yine bu dönem için burada söylenmesi gereken diğer bir önemli nokta da (İÖ 1800 yıllarından sonraki dönemde yani İÖ 612 de Ninova'nın düşürülüşünden sonra İÖ 538'e kadar ve daha sonraki dönemler için de Harran kenti başrolü oynuyordu) dünyanın bu kesiminde kalan ülke ve halk için kullanılan ve egemen olan tek ad Asur ve Aşur olduğuydu. Bu böylelikle İsa'nın doğumuna kadar süre geldi.

İÖ 331'de Makedonyalı Büyük İskender, Aşur'un büyük ülkesini ve Babil'i ele geçiriyor. Onun egemenliği döneminde Aşur'un adı, Asur ve Asur ülkesi diye tanıtıla geldi. Yunan alfabesinin «Ş» harfini barındırmayışı yüzünden «Ş» ile okunan tüm isimler «S» ile okundu. Bu böylelikle günümüze kadar taşındı. Buna da örnek vermeye kalkışırsak şunlarla karşılaşırız: Şamiram Semiramis'e, Şargon Sargon'a, Şaro Saro'ya dönüştü. Günümüzde bile bir Asurlu bir arkadaşına neci olduğunu sorarken şöyle der: Oşuroyo hat? karşılığı da "Asur musun?" Diğer bir adlandırma da **Oşuroyuto** da, Asuroyuto'nun yani Asurlunun karşılığıdır, yani «Ş» harfinin yerini «S» alıyor olmakta. Burada yeri gelmişken önemli bir noktaya değinerek konumuza devam edelim...

Bazı Din Adamlarımız, halkça tarihteki adlandırmamızı kökeni yabancı olan zorba,işgalci ve talancı bir Kral'a bağlamaktadırlar. Adı geçen Kral Cyrus'tur. Ari kökenli bu Med-Fars Kral'ın adı Siros şeklinde okunur. Krala kendi anadili Farsça'da da Keyhüsrev denilmekte. İÖ 600-528 yılları arasında yaşadı. Anayurdumuz Mezopotamya'yı da İÖ 539'da istila etmişti. Burada bazı din adamlarımızın ileri sürdüğü yanlış tezlerine şu yanıtı vermekle yetinelim: halkça kökenimizin dayandığı Mezopotamya kültürü ve ondan kaynaklanan yüce Aşur'un büyük adı ve onun yarattığı İmparatorluk, daha Cyrus doğmazdan 1000 yıl öncesine kadar anayurt topraklarımız üzerinde egemendi. Yani adı geçen Kral daha ortalıkta yokken biz halkça tarihte vardık. Şimdi nasıl oluyorda bazı din adamlarımız bizi bu yabancı kökenli ve talancı Kral'ın adı ile zincire vurmak! Kanımızca din adamlarımızın burada ileri sürdüğü tez sahte ve yanlış olunuştan çok bizi tarih öncesi ve Hıristiyan olmayan kökenimizden herhalde uzaklaştırmak içindir. Bu ve buna benzer kısır tezler bilimsel verilerle deşifre edilmeli ve çürütülmelidirler. Çünkü doğrulukla yakından veya uzaktan hiç ilgileri olmadığı için bu yapılmalı.

HIRİSTİYANLIĞIN GELİŞİ

Atalarımız tarihte politik ve askeri otoritelerini yitirmelerinden sonra (yaklaşık İÖ 600'da) mazlum ve köle bir halde sırayla ilkin Perslerin, Yunanlıların ve daha sonraları da Romalıların baskısı ve zulmü önünde boyunlarını büktüler. Bu nedenle de onların bu ağılanılacak olan hallarına Hıristiyanlık imdadı yetişir. Onun bilimine, kurtuluş için hemen sarılırlar. Yanına sığındıkları Hıristiyanlık biliminin insanlar için uyarısı barış ve iyi Serlikle birlikte, imanlı ve inançlı her insanın göğe gideceğinin vaadi sunuluyordu. Ve göğü tasvirlerinde de, özellikle zorba ve despot ellerden uzak olduğu anlatılıyordu. Baskı ve zulümden kurtulmak içinde sürülen savlara yığınlarla insan sempati duydu. Bu yüzden de anlatılan gök için insanlarımız onbinlerce yıl uğrunda emek verdikleri ve yüzbinlerce yıllık ürünlerinin yerini yeni bilime terk ediyorlardı.

Bu dönemde kurulan ilk kilise, ilk inanan insanların günlük yaşamlarını örgütlemeye başladı. Bununla birlikte de Hıristiyanlık dininin disiplinini öğrenmeğe kalkışan bu insanlarımızın içlerine sindirdiği yeni «Bilim», onlara yaşam ve ölümü bile bu dine adamaya yöneltti.

Hıristiyanlık dini tarihinde hiç bir kilise için eşine rastlanmayan bir derecede baskı ve zulmü, atalarımızın etrafında örgütlendiği kilise görür. Din adamlarımız, tüm halkımızı yeni din için ölüme bile savunmasız bir şekilde seferber olmaya itti. Bu yüzden de, yeni dini kabulleyen atalarımız eski dünyanın tümüne özellikle de Asya'ya ve Afrika'ya giderek bu din için yeni insanlar kazanmaya koyulurlar. Bu yolla binlerce insanımız ebeveyyinlerini, kardeşlerini, ailelerini ve en önemlisi de toprak elde etme konumunu terk ederek kilise ve manastırlara bağlanmak için can atarlar. Burada da rahip, papaz, başrahip ve vaizci yetiştiriliyorlardı. Kabul ettikleri inançlarına göre de koyuldukları bu yolla kendilerine gökte (yani ahirette) aydın geleceklerinin garantisini sağlama bağlıyorlardı. Hıristiyanlık biliminin diğer bir önemli öğretisi de, bu dünyada insanın geçici bir hayatı yaşadığını ve bununla da misafirlik yaptığı ve bunun bir tiyatro hayatından öteye hiçbir itibarının olmadığını varsayımını lanslemekti. Ölen her imanlı hıristiyanın da gökteki sonsuz hayata taşınacağı ve orada da despotların, zalimlerin ve hırsızların var olmadığı yine vurgulanmaktaydı. Bu yöntemle bir halk olan biz Asurlular tamamen değişime uğruyorduk.

Zamanla da Hıristiyanlık içindeki bu kiliseci konumumuz nedeniyle de halkça bize vaad edilen gökteki hayatı hep bekleme duruyorduk. Bunun paralelinde de ihtiyaç duyulan maddi olanaklar başta olmak üzere bu dünyada barınılacak yere gereksinimin duyulmadığı sık sık empoze ediliyordu. Bunun içinde ölümcül olan savunma veya benzeri mücadeleye katlanmanın gereksizliğini hayatın her yanına taşıyorlardı. Tek nedende asıl yerlerinin bu dünya da olmadığı bunun tersine diğer dünyada yani ahirette olduğunun imajını vermekteydiler. Bu tanımlar dil ve kültürümüzde bile böyle işletile gelindi.

Yukarıda anlatılanların tümünü koruyabilmek ve himaye edebilmek için de kilisenin «resmi kurumu» formlaştırıldı. Bununla da yanlılarının iş ve hayatında gerekli her vesileyi örgütleyip yönetebiliyorlardı. Yine bu temel üzerine kilisenin en üs önderi ve yetkilisi olan Patriyark, yani Allahın dünyadaki elçisini yaratıyorlardı. Ondan hemen sonra ikinci derecede de gelen «Maferyono» yani Metropolit ve üçüncü sırada da Başpiskopos, Piskopos, Papaz, Rahip ve Şemmas sıra hizasına katılırlar. Kilisenin en üst ve yetkili lideri olan Patriyark, Asur halkının her alanındaki hayatında sonsuz bir iktidara sahiptir. Yine aynı şekilde kilisenin insanların hayatını örgütlemeye aynı iktidar ve otoriteye haizdir. Buna karşılıklıda, insanlarımızı vaad edilen Cennet yerine ulaşmaları içinde kilisenin yasa ve kurallarına uyum ve itaatlı olunmanın şart olduğu, söyleniyordu. Bunun tersi halinde de «yeniden cehenneme gitme» oluyordu. Bununla anlamı yeniden bir bağımlılığın tehditini getiren bir tür zorbalık yolu olunuyordu.

Şüphesiz ki kilisemiz, Babil ve Ninova'daki binlerce yıllık tapınakların, törelerin, gelenek-göreneklerin ve dini ilişkilerin mirasını devr alıyordu. Örneğin Papazların dini ayinlerde

mihrapın önünde kullandığı giyimleri, buhurluk, ziller vb gibileri.. Babil veya Ninova'da bulunan egemen «Kral» o aynı zamanda dini lider de olmaktaydı. Buna görede Kral hem dünyevi ve hemde dini işlemlerin iktidarını elinde bulunduruyor, olmaktaydı. Bunun tıpkısını günümüzde Patriyark barındırmaktadır.

Kilisemiz, Hıristiyanlık dinini, Asur halkımız için en yüksek yaşam noktası görmüştür. Bunun yanında da Hıristiyanlık dini biliminin evren üzerindeki meta-fiziki teorileri nedeniyle onun tarih ve topluma olan bakışını tarihi adlandırmamız olan «Asur'a» karşı da uygular. Bu yüzdende kabullenen yeni dine Asur adının yaraşır bir ad olmadığını ve bunun ortadan kaldırılması ve tamamen silinmesi için gerekli olan her şeye el atılır. Gelecek de bu temel üzerine inşa edilir. Kilise özellikle de dünden ulusça miras aldığımız zenginliklerimizle gereken iskeleyi inşa etmez. İnsanlığa büyük hizmeti dokunan tüm kültür zenginliğimize «Dinsizlik» damgası vurularak mimlendi.. Burada yine hatırlanılması gereken diğer bir önemli noktayı da yine Hıristiyanlık dini getiriyordu. Buda hayatımızın her alanına halkça damgasını vuruşu yanında, onun çerçevelediği sınırların dışında kalan her türden yenilenmeye (ilerlemeye) de sınır veya yasaklık damgasını koyuşu olmak taydı.

Geçmiş tarihimizde doğan bunca büyük düşünürlerimiz, yazarlarımız, şairlerimiz, ozanlarımız ve din adamlarımızın özenle yarattığı milyonlarca dil sözcüğüne rağmen, yapıtlarında kahramanlığı onurlandıran, hayatı sevindiren, barınmak için toprak edinmeyi savunan hiçbir yazı veya deyimine rastlanmaz. Bu halle kültürümüzün ve litteratürümüzün rotası 360 derece değiştirilerek dinci, meta-fizikçi bir kültür ve litteratür formuna tıkanı. Bu türden bir içerilmeye sahip olan litteratürümüz canlı olan yaşamın yeteneklilik teorisi ile uzlaşmıyordu. Kapı kamşu olduğumuz birçok Hıristiyan olmayan halkın ulusal-kültürünü, gelenek-göreneklerini, geçmişten devr aldıkları tarihlerini nasıl da bugüne kadar koruyabildiklerini ve bunu büyük bir kıvançla da dillerinde (litteratürlerinde) nasıl işlendiğini görüyoruz. Ama bizde ise tam bunun tersi söz konusu oldu. Bu işlem yürütüldüğü için yaşamımız dini bir yaşam, toplumumuz kiliseci bir topluma çevirildiği için bugün dahi halkça bizler dini adamlar tarafından ast-üst yönetiliyoruz.

Eşine az raslanır olan kilisemiz İS 500 de büyük bir patlama ile bölündü. Bölünmenin başçelişkisi de bu dönemde doğan yazar ve düşünürlerimizin Hıristiyanlık için yarattığı yeni teorilerin anlamını çevirme içerliyordu.

Meta-fiziki içerikli olan Hıristiyanlık inancı, diyalektik düşünce ile zıt olduğu için uzlaşmak bu nedenle mümkün değildi. Dini liderlerimiz arasındaki dini-düşünce ayrılığı da bu yüzden tek olan halkımızın ve kilisemizin bölünmesini hemen getirdi. Burada ortaya dökülen tüm teoriler tartışmasız doğruluğu kabullendiği için uzlaşma ortamı veya düşüncesi söz konusu olmamaktaydı. İkiye ayrılan kiliselerden biri, anayurt topraklarının Batı kesimi üzerinde Antakya kilisesini, yani Asur Ortodokslarının içinde barındığı ve örgütlendiği merkezi kilise ve diğeri de anayurt topraklarının Doğu kesiminde kalan ve Asur Nasturilerinin barındığı ve örgütlendiği kilise oluyordu. Daha sonraları da Doğu ve Batı adlarıyla bile tanına gelirler.

Dini liderlerimiz tarafından ileri sürülen kanıtların mantıki olduklarını kabul eden aynı liderler hiç yoktan insanlarımızı bu temelle iki ayrı bloka ayırıyorlardı. Her iki kilise yanlılarının arasındaki ilişkiye tehditli yasaklamalar koydular. Daha sonraları da bu kutuplaşma her iki kilisenin üyeleri arasında savaşa dönüşür. Her iki yandaki halkımızın evlatları dini-mezhebi çelişkiler için hiç yoktan ölüme gönderiliyorlardı. Çarpışmaların teorik dayanağı da güya kazanan tarafın din üzerine ileri sürdüğü teorilerinin cennetlik olacağıın ispatı olacaktı. Buna karşılık çarpışan her iki yanın insanları ülkelerini talan eden ve sömüren Roma ve Fars'a karşı silahlarını çevirecekleri yerde birbirlerine karşı kullanıyorlardı.

Bu ortamı fırsat gören her iki sömürgeci güç var olan çelişkilerden yararlanmak ve Asur'un ülkesini ele geçirmek için taraf tutarlar. Halkımıza yaptıkları zulüm ve baskıları böylelikle bir

yana itiliyor ve unutuluyordu. Sömürgeci güçler alabildiğine sorunları kışkırtma yolu ile derinleştirdiler. Artık bu halle insanlarımız birbirlerini imha etmek için ellerine ne geçiyorsa kullandılar. Tarihimizin yüz karası diye bilinen bu dönemdeki çarpışmalar nedeniyle de her iki kilisemizin yanlıları zayıf düşüp yıpranıyorlardı. Çaresiz kalan onbinlerle insan da kabileler halinde kurtuluşlarını egemen olan diğer halkların dinlerine geçmekle görürler. Bu durum halkça bizi perişan ve karanlık bir geleceğin beklediğini sezen ve gören sadece ve sadece anayurdumuzun yıkılan taşları oluyordu.

Roma ve Fars sömürgecileri çarpışmalara politik çelişkiler katmakla da mevcut ateşe benzin döküyor gibi oluyordu. Bu defa halkımızın bir yanını yani Doğu da kalan Asur Nasturilerini Farslar besleyip destekliyor, diğer yanda Asur Ortodoksları kesiminide Romalılar besleyip destekliyordu. Kısaca halkımız her iki sömürgeci gücün çıkarları doğrultusunda birbirlerinin kanlarını acımasızca döküyorlardı. İşte bu nedenle de bu dönemden sonra halkımızın kaderini tayin eden ipin ucu sömürgeci zorba iki gücün eli ile çekiliyordu. Kiliselerimize önderlik edecek dini lider olan Patriyarkları bile onlar (sömürgeciler) seçer olurlar. Bu bölük-pörçük halimiz nedeniyle halkça önümüze boyu ve sopu ölçülemeyecek derecede sorun yığılır. İşte bu yüzden halkımız orta-doğu'nun çeşitli köşelerine göçerek sorunlardan uzak ve rahat bir hayatı yaşamak istedi.

Yukarıdaki çarpışmaların kalıcılığını gelecek kuşaklara da taşımak için eli kalem tutan insanlarımız bunu litteratüre işler. Hatta dini liderlerimiz bu türden formu litteratürü içermeyen yapıtlara yasaklama koydu. Böylelikle litteratür bile bölünmüş oluyordu. Özünde meta-fizik içerikli olan bu litteratür her iki kilisemizin yanlıları arasındaki ilişkiye lanet okuyordu. İnsanlarımızın eline verilen bu türden nesnel koşullar nedeniyle de halkımıza barış ve huzuru getirecek olan her adlandırmaya «Evet» diyecek kadar bir duruma ulaşılmıştı. Çünkü halkımız bu çarpışmaların içinde tam 600 yıl yüzüstü süründürüldü.

İS 640 Yılı

Halkça artık başımıza yağın bunca yıkımdan çok yorgun düşmüştük. Bu yıkım onun dinci bir halk kalmasına çokta yaradı. Bu nedenle de iki ayrı kilise şeklinde bölünen halkımız bu dönemden sonra iki halk şeklinde kalış yanında hatta anayurt veya toprak edinme için bile hiçbir ortak yanları kalmamıştı. Her iki kilise yanlıları üzerinde alabildiğine sistemli uygulanan baskı, zulüm ve horlanmanın önünde kiliseler çöküşten kurtulmak için kurtuluş yollarını arayışa koyulurlar. Yaratılan bunca acıya bir son vermek bahanesiyle de onların dışında kalan askerî güçlere sığınmayı yol görürler. Bu nedenle de her iki kilisemiz ayrı yollardanülkemiz Mezopotamya'nın (Bet-nahrin'nin) kapılarını yeni bir din ve askerî güç olan sömürgeci Arapçı-islamcılara ardına kadar açarlar.

Anayurdumuza yeni sokulan bu zalim sömürgeci yöneticilerin eliyle çarpışmalara kalınan yerden yine devam edilir. Burada karşı tarafta kalan kilise ve yanlılarını tamamen ortadan kaldırmak için böylesine bir adıma yer veriliyordu. Bunu yapan her iki kilisenin yönetmenliği büyük bir hata işlemiş oluyordular. Çünkü yeni sömürgeci ve işgalci din her iki kilisenin de önüne aşılması çok güç olan katastrofal engeller yığılırdı. Anayurdumuza sokulan Arapçı-islamcı grup yayından bir tek ok bile fırlatmadan böylesine basitçe topraklarımıza rahat girebildi. Anayurdumuz Mezopotamya'ya sokulan bu sömürgeci islamcı cellatlar yukarıda anlatılan durumları gözleri ile görünce, halkımıza karşı daha çok canileşirler.

Yeni sömürgeci din ülkemize birlikte aşağıdaki buyrukları getirdi:

- İslam dini, başta Hıristiyanlık dini olmak üzere diğer birçok dinin yerine zor ve gasp yolu ile geçiyordu.

- Bu döneme kadar halklar arası ilişkide hakim olan Asurca dilinin yerine Arapça'yı zor ve zulümle yine yerleştirirler.

Yorgun ve bitkin düşen Asur insanlarımız, ülkelerine soktukları bu talancılardan başta barış ve huzur olmak üzere her türden ilerlemeyi beklemişlerdi. Fakat tersi ile karşılaştıkları için şoke uğrarlar. İslamcı cellatların uygulamaya koyduğu zor, baskı ve zulüm nedeniyle bir çok Asurlu toplumdaki pozisyonunu yitirmemek için yeni dine teslim olup, geçmişteki her şeylerini terk ediyordu. Zamanla kafilelerle Asurlu, islamcı cellatların baskısı önünde islam dinini kabul ederler. İslama geçen Asurlular, azınlıkta kalan Hıristiyan Asurlulara karşı kışkırtılırlar. İslamı din kabul etmeyen onbinlerle Asur insan islama geçen Asurlular tarafından hunharca katledilirler. Böylesine bir yöntemle yıpratılan halkımız git gide azınlıkta kalmaya itildi.

Sömürgeci islamın ilk gelişi döneminde Asurca dili herhangi bir oluŖSuzlukla karşılaşmadı. Nedeni de Araplar dahil tüm insanlarca kullanılması neden olmaktadır. Ama daha sonraki dönemlerde yaratılan zoraki dayatmalar Asurca'nın sahip olduğu yere Arapça kaydđ. 1200 yıllarında Malfono Rabo'nun ve Yu'anun Bar Cebroyo'nun (yani Bar Hebreus'un veya Grigori Ebu El-Farac'ın) dönemlerine kadar Arapça git gide günlük yaşamın içine zorla sıkıştırılıyordu. Ve bu günümüzdeki durumuna kadar böyle sürerek geliyordu. Buna karşılıkta anadilimiz Asurca ufak bir ulusal-azınlığın kullandığı bir dil şekline dönüşerek eski konumunu yitiriyordu. Dilimiz yüzbinlerce yıl bölgemizde zengin bilimin ve bilginin tek dili idi. Bu bilginin zenginliğini Asur bilginleri tarafından Arapça'ya taşırıldı. Bu nedenle de Arapçı-islamcı sömürgeciler İspanya'ya ve oradan da diğer Batı ülkelerine girebiliyordu.

Halkça başımıza yağdırılan bunca katastrof nedeniyle de halkımız başını kaldıramayacak derecede olan bir durumla karşı karşıya kalmıştı. Buna rağmen kiliselerimiz bölünmüşlüklerini koruyarak devam ettirmişlerdi. Bununda tek nedeni dini adamlarımızın tek yanlı olan görüşleri yanında dar görüşlü düşünce sahipleri hep olmaktadır.

Bunca baş aşağı gidişten geriye kalanlar da şöyle sıralanabilir:

1) Dini-mezhepsel bölünmüşlük, yüzlerce yıl daha sürmeye devam eder.

- Kiliselerimizde darma-dağınık durum devam eder.

- Her iki kiliseninde devam ettirdikleri tek yanlı dar görüşlülüklerine bir son verememeleri ve halkın bunca çektiği acıya, baskıya, zulme ve talana çözüm aramamaları.

- Kilise, hali ahvali yerinde olan zengin Asur ailelerine başta olmak üzere büyük aşiretlere sırtını dayar. Adı geçen ailelerde bu yöntemle kilise üzerindeki etkinliklerini ve sözlerini geçirirler.

2) Dil, ulusun belirleyici olan temel özelliklerinden biri olmasına rağmen geliştirilip yaşatılacağına intersine zayıflatılmaya itilir. Dilimiz bir zamanlar başta orta-doğu olmak üzere küçük Asya'da ve diğer birçok alanda hakim dil oluŖşunun tersine alabildiğine bu konumunu yitirdi. Bunun da bilinçlice sorumluluğunu kilisenin kendisi taşıdı.

- Kilise için geçerli olan töreler nedeniyle dilimiz bir parçada olsa korunmasına karşılık, bölgeye yeni giren dillerin arasında dilimize bilinçlice çukur kazılıyordu. Nedeni de kilisenin ulus ve ulusu tanımlayan bilime karşı oluŖşundan hep ileri gelmekteydi. Yani kilise ulusal-inkarcı bir politik çizgiye sahipti. İşte bu nedenle kilise işgalci egemen güçlerin dillerine karşılıksız ve ödünsüz bir şekilde koynunu açıyor ve onları kilisenin içine bile sokmaktaydı. Örneğin Arapça, Türkçe, Farsça ve Kürtçe gibi..

3) Halkımız dünyanın dört köşesine dağılıp başına buyruk bir halle karşı karşıya bırakıldı.

-Halkımız her geçen yılda nüfusu azaldı.

-Geleceği güvencesiz bir halk kaldık.

Ulusal duyguları ve tarihi kimliği kökünden sökülen halkımızın insanlarını kilise bu yöntemiyle daha nereye kadar götürebilirdi? Bir zamanlar bu halk anayurt toprakları üzerinde harcadığı emekle toplumunu ilerletip tarım, endüstri ve yarattığı kültürle insanlık için saygın bir ürün bıraktı. Bugünse o halk ufak bir ulusal-azınlık şeklinde diğer birçok halkın içinde köşeye sıkıştırılırcasına yaşatılmaya terk edildi.

1900'ların Başları

Başta halkımız ve yurdumuzun toprakları parça parça cellat ve zorba sömürgeci ellerle kiliselerimizin kanalıyla bölündüler. Halkça başımıza yağdırılan bunca yıkıma rağmen orta-doğu'da ulusal bir azınlık kalan halkımız atalarından devr aldığı dilini, tarihini, kültürünü, gelenek ve göreneklerini iyi-kötü koruyabilmiştir. 1900'lara bu darma -dağınıklıkla, bölük-pörçüklükle girildiğinde , bu dönemde yeni kuşak yazar ve düşünürlerimiz çıkar. Geçmişten ders alan ve eli kalem tutan bu yazarlarımız insanlarımıza geçmişin tersi olan ulusal-bilinç düşüncelerini taşırlar. Bununla birlikte de insanlarımızı yine Birlik çatısı altında toplamının çağrısını yapıyorlardı. Burada Asur halkına bağlı olan tüm dini-mezheplere yani Ortodokslara, Nasturilere, Katoliklere ve Protestanlara çağrı yapıyordu.

Daha sonraki dönemlerde bu çağrılar ulusal taleplere dönüştü. Destekli ajitasyon-propogandasını da kitlelere yazarlarımız, şairlerimiz,ozanlarımız,.. tarafından her yanda yapıyordu. Alabildiğine kök salan ulusal-bilinç nedeniyle kiliselerimiz reformlar yapmak zorunda kaldı. Burada özellikle din adamlarının diktatörlüğü azgariye iniyordu. Diğer yanda da halkımızın dünden devr aldığı tarihi, coğrafyası ve dilinin temeli üzerinde Birleşme ve toprak edinme de dayatılan istemler arasında yer alıyordu. Yaratılan bu çizginin doğrultusu yeni kuşaklar için yerli yerine oturtulması gereken yasa gibi olur. Söz konusu edilen bu istemlerin hiçbiri kiliselerimizin bilimine ve geleceğine karşı bir engelde olmuyordu. Bunun tersine kiliselerimizin yeniden canlanmasını ve halk tarafından kucaklanmasının yaratılışı yanında daha iyi bir örgütlenmeye yöneldiler. Kiliselerimiz halkımıza «Birlik» için çağrılar yapmaya başladılar.

İçinde bulunduğumuz bu dönemde de kiliselerimizin yeniden örgütsüz kalışını görebiliyoruz. Bu yüzdende Doğu ve Batı kiliselerimizin kalıcılığı yine yeniden örgütlenerek çağla birlikte yürümeleri gerekir. Yani yenilenme ile kitlelerimizin önüne çıkmazlarsa günümüzdeki gelişmiş endüstriyel toplumlarda eski tip örgütlenmeleri ile karşı koyamayacakları gibi onların kaybolması bile kaçınılmaz olur. Günümüzdeki sorunlarımıza sadece dini gelenek-görenekle, törelerle vs gibilerle kalıcı olacağını düşünmek çok zor olduğunu kabul etmemiz gerekir. Kiliselerimiz yeni kuşak bildiğimiz gençliğe güven duymalı. Onun bilgisinden yararlanılmanın yollarını açmalıdır. Kilisemiz yeni düşün ve fikirlerle kuşanıp kitlelerimizin istem ve çağrısına karşılık verebilmelidir. Halkımızın Birliği için de gereken her yapıcı fikre kulak vermeli.

Kiliselerimiz ulusal tarihimizin kopmaz birer parçası olmak ve sayılmak istiyorlarsa yukarıda değinilen ve can veren önemli deyimlere yer vermeliler. Bunun tersi halinde de er veya geç kiliselerimiz etkinliklerini yitirmiş olacaklar. Bu da ilk elde kilisenin zayıflığını ve daha sonraları da tek tek yanlılarını kaybettirmesiyle olacak. Bu nedenle de kiliselerimizin halkımızdan uzak kalmalarını istemiyoruz.

Halkça tarihte başımızdan geçen bunca yıkım, talan, zulüm, baskı ve katliamlara rağmen anlaşılan ve görünenin dini liderlerimizin geçenlerden ders çıkarmadıkları olmakta. Onların bu tutumları, onların hala orta-çağcı kafa yapısını taşıdığını belirtmekte. Günümüzde dayatan

koşullara bu kafa yapının ters düştüğünü ve çağdaşlığa aykırı olduğunu belirtmek yerinde olsa gerek.

Eli kalem tutan genç kuşak yazar ve düşünörlere geçmişteki lanetleri kiliselerimizin okuması nedeniyle insanlarımızın arasındaki doğal ilişkileri zedelediğini belirtmek isteriz. Kiliselerimizin halkımızla birleşmesini dileyen bu insanlarımıza okunan lanetler yerine kıvanç duyulmalı. Birçok önemli sorunumuzu bu insanlarla birlikte ortak çözüme gidilmeli. Örneğin bunlar arasında en başta gelende Ulusal Dilimizin yeniden geliştirilmesi ve modernleştirilmesi için halkımızın bu aydın kesimi ve kilise ortak çalışmalı. Bu misyonu üslenmek ulusal bir görev olmalı.

Geçmişte tek olan kilisemiz ikiye bölündükten sonra, Ortodoks kilisesinin kutsal kürsüsü Antakya'ya yerleştirildiği için, bulunduğu bu yerin adını hemen kiliseye yaptırdı. Adı Antakya Kilisesi olur. Daha sonraları da, kilise önüne koyduğu yeni dini-politik çizgi nedeniyle de tarihimizden koparılarak kendine yeni bir ad daha takıyordu. Buda Suriye Kilisesi adı ile oluyordu. Bu böylelikle bitirilmedi. Burada kilise yanlıları Antakya'ya yada Şam'a, Ninova'dan veya Asur kentinden daha yakın oldukları için bu ad takılmamaktaydı. Bunların tersine halk olarak tarihte bizi dünümüzle bağlayan dil, coğrafya ve tarihimizden saptırmak için hep yapılıyordu. Kilise yanlıları buna karşılık tüm anayurt toprak parçaları üzerinde bulunmalarına rağmen bu yinede olmaktaydı. Örneğin Amid (günümüzde Diyarbakır), Urhay (günümüzde Urfa), Nsibin (günümüzde Nusaybin), Turabdin, Zaxo, Erbil, Kerkük, Qurarto dağları ve Musul (burada halkımızın büyük bir kısmı yerleşik olmasına rağmen) bu olmaktaydı. Şimdide soruyoruz:

Neden ve hangi amaç için dini adamlarımız bunca değişimi yaptı?

İÖ'ki tarihimize ateizm damgasını vurmanızla ve ona lanetler okumanız hangi politik gücün hizmeti içindir?

Neden bunca tahribat ve sapma, bundan yararlanan kim?

Ninova, Asur,.. ve diğer birçok kentimizde yapılan birçok kazı ile ortaya çıkarılan onbinlerce yıl öncesinin tablosu, heykeli, levhası,.. gibi birçok tarihi eser bize Asurlular'ın torunları olduğumuzu gösterdi. Bilindiği gibi de atalarımızın yarattığı bu paha biçilmez büyük uygarlıkla insanlığın ilerlemesine büyük bir katkısı olduğunu tüm bilim yuvaları ve kurumları sundukları yapıtları ile bunu somut verdiler.

Sonuç olarak güncelliğini hala yitirmeyen ve değinilmesi gereken önemli bir noktaya yer vererek konumuzu noktalayalım:

Kiliselerimiz yanlıları arasındaki ilişkiyi zedelemesi için her türden anti-hümanist yöntemle el atmaktan çekinilmelidir. Bunun öncülüğünü yapan ajan-provokatör ve işbirlikçi aşiretçi kesimin etkinliğinden de kilisemiz korunmalı. Kilisemiz reform yolu ile kendini demokratikleştirmelidir. Çünkü, bu, namuslu geçinen her insanımızın isteğidir. Bu nedenle de kilisemizin halkımız yanında saf alması ve bunuda yerli yerine oturtması çokta önem taşımaktadır. Kilisemiz karşılaştığı siyasal, sosyal birçok sorunun üstesinden tek başına gelemmez. Bu nedenle onu bugüne kadar besleyen orta-çağcı zihniyetten kendini arındırmalıdır. Bununla da çağımızın istemlerine uygun olan adımları atmalıdır. Böylelikle yanlılarının dini ve medeni sorunlarında böylesine rahat bir yöntemle çözümler aramalıdır.

Bu yöntemin doğrultusu kilisemize daha aydın bir geleceğin garantisi ile birlikte dünümüzden devr aldığımız tarihimizi, dilimizi, kültürümüzü, gelenek ve göreneklerimizi böylesine engelsiz korumaya çalışalım. Bunu üslenip yapmaktada başta halkımıza, kilisemize ve insanlığa duyulan büyük ilgimizin bir göstergesi olacaktır.

Asur Halkının Konuştuğu Dilin Kısa Bir Tarihçesi

Dil kuşkusuz bir veya birçok ülkede yaşamakta olan bir halkın arasında sınırlı kalan ve karşılıklı anlayışta kullanılan bir varlıktır. Yine dilin aynı zamanda da onunla konuşan halkın tarihinde oynadığı önemli ve etkileyici rol küçümsenemez. Bu nedenle de dilsiz bir uygarlığı düşünmek mümkün değildir. Bu anlatılanlar elbette bir rastlantı sonucu olmuş değildir. İlk insanlık tarihi, daha ilk başlangıç gününden itibaren, insan tarafından ilk defa, insan yaşamı ve içinden geçtiği bir çok olayı, hikayeyi kuşaklarca ağızdan ağıza aldıklarımızı çelikten olan kalemini yazıda kullanarak geçmişte tüm olan bu olayları önümüze döktü.

Dil birden çok olan insanın bir ürünüdür. Hayatı ve gelişmeyi anlamada insan için dil bir yöntemdir. Dil kuşaktan kuşağa da zenginleşerek gelişti. Bu tüm dönemlerde de insan düşüncesinin ruhsal ve maddi ihtiyaç gereği bildiriminin de anlamını tam da vererek geldi.

Dil canlı bir varlıktır. Bu yüzden de her dönemde insanın şartlandığı gelişim-değişim ihtiyacı ile birlikte o da değişime uğradı.

Her halkın kendine özgü bir dili ve bir kültürü vardır. Halk bu yüzden de izole bir hayatı yaşamamaktadır. Her halk diğer birçok halkla ekonomik ve politik ilişkisi nedeniyle diline ödünç sözcük ve söyleşiler alıp onları uygun bir şekilde diline sokmakla da dili geliştirerek zenginleştirir. Bu yöntemle de insan içinde yürüdüğü tüm tarihi dönemlerde her alanda daha iyi bir yönelime doğru “yücelme” yi dil ve kültür içinde istedi.

ARAMCA-ASURCA DİLİ

Aramca-Asurca dili, Sami dil ailesinin en eski dilidir. O aynı zamanda da yaşayan dünya dilleri arasında en eski olanlardan biri sayılır. Tarihi açıdan da, insanlığın ilerlemesinde yüzlerce yıl önemi büyük olan roller oynadı. Bu başta orta-doğu bölgemizde olmak üzere dünyanın birçok yerinde böyle oldu.

Aramca-Asurca dili, Sümerce, Akadça, Babilce, Asurca, Aramca ve Kildanice'nin ince kültür düşüncesinin bir ürünüdür. Tüm bu şivelerin karışımından, söz konusu ettiğimiz dil doğdu. Buna da tarihte Aramca-Asurca dendi.

Bu dil en geniş alanlarda yayıldı. Bir dönem Farsların anadili haline geldi. Aynı konum küçük Asya halkları ve ta Hindistan'a kadar yayıldı. Yine doğu'nun birçok halkı, bu dilin barındırdığı alfabetik harfleri birçok halk diline yazı olur. Arapça alfabetesinin harfleri temelini buradan aldı. Yine Yunan alfabetesinin büyük bir kısmı bu alfabeye uzanıyor. Buradan da tüm Avrupa'nın kullandığı **Alfabe** sözcüğü doğar. Bu sözcüğü oluşturan form, Asurca Alfabetesinin ilk iki harfinin bileşiminden olmakta. Bunlarda *Alap-Bet*, *Olaf-Bet*'tir.

Bugün bile bu dilin ve alfabetesinin geniş alanlarda izler bıraktığını görmek mümkündür. Örnek olarak şu alanlar sıralanabilir: Çanakkale sahilleri (Batı Avrupa dillerinde adı The Dardanelles olmakta. Nsibin.), Çin'in doğu bölgelerinde, güney Hindistan'da ve Nil nehri boyunca. Doğu dilleri arasında hiçbir dil bunca alanda bu derece yayılmamıştır. Dilin bu konumunu günümüzdeki İngilizce ile karşılaştırmaya kalkışsak yanlış olmasa gerek.

Aramca-Asurca dili, Dicle nehri dili olarak da bir zamanlar tanındı. Nehrin her iki yanında Asur halkı yaşamaktaydı. Dil burada gelişti.

Kesin bir şekilde Alfabemizin ne kadar uzun bir süre önce kullanıldığına dair bir bilgiye sahip değiliz. Bilebildiğimiz daha Asur İmparatorluğu'nun halkları arasında Kral San'arib döneminden (İÖ 700 yıllarında) beri kullanıldığıdır.

Eski çivi yazısını yazmak çok zordu. Özellikle de onu taş ve çamur levha ve tablolara işlenebilmesi zordu. Yeni alfabe harflerinin kullanımına başlanması nedeniyle yazımda daha çok kolaylıklar oluştu.

Samilerin büyük halk kabileleri olan Akadlılar, Babilliler, Asurlular, Kildaniler ve Aramilerin konuştuğu şivelerin aslı Samice dilinden kaynaklandı. Ve bunlar birbirine çok yakın ayrı şivelerdi. Dil ilk önce Aramca diye tanındı. Nedeni de Aramilerin bu dili başta orta-doğu'daki ülkelerde olmak üzere çeşitli ülkelerle olan ticari ilişkileri ile bunu diğer ülkelere taşımasıdır. Sümerler yine aynı Samice dilini kullandılar. Dildeki birçok sözcük ve deyim aslı tam manasıyla Samice olmamasına rağmen, Sümerce dilinin yukarıda değindiğimiz kabile halkların yarattığı eşsiz dille karıştığını, söyleyebiliriz. Tüm bunlar İÖ oluyordu.

İSA'DAN SONRA

Günümüzde kullandığımız sözlüklerle kitapların uzantısı, İÖ'si yüzlerce yıldan ta İS'sının ilk yüzyılına kadar varıyor. Buda bize bugün şunu gösteriyor: bugün bile-prensip olarak-aynı dili konuşup yazmaktayız. Yani Dicle kıyılarında bundan tam 2000 yıl önce kullanılan ve geliştirilen dili hala kullanıyoruz ve koruyoruz olmakta.

Aramca-Asurca dili yazı ve konuşmada orta-doğu'da İS 1200 yılına kadar halklar arasında karşılıklı anlayışta hakim tek dildi. Bu dönemden sonra da başta Arapça olmak üzere bölgedeki diğer dillere bu aldığı rolünü devr ediyordu. Bunun da başlıca nedeni Asur atalarımızın büyük bir çoğunluğunun Hıristiyanlık dinlerini terk etmesiyle oldu. Yanlarındaki olanakların katkısını diğer dil ve dinlere aktarmaya başlamaları ile de sözü edilen diller gelişme kayıt eder. Örneğin İslam dinine geçiş gibi. Bu yüzden de Asurca dili sadece Hıristiyan kalan Asurlularca kullanıla geldi. Buda başta kilisenin içinde ve dışında kullanılmakla sınırlandı. Bugün bile bu olgu böyledir. Hıristiyanlıktan ayrılan atalarımız, dinleriyle birlikte dillerini de terk ediyorlardı.

Dilimiz Asurca'nin iki şivesi vardır. Bunlar Doğu ve Batı adları ile adlandırılıyorlar. Doğu Asurca, yani Doğu ağızlı şiveyi kullananlarımız, A ve Batı Asurca, yani Batı şivesini kullananlarımız O söyleşini sözcüklerin sonunda kullanmakta. (Örneğin, Bayta-Bayto, Kalba, Kalbo, Arya-Aryo gibi. Nsibin). Yazım dili ile barındırılan sözcük hazinesi aynıdır. Gramer-Dilbilgisi- de aynı ve kullandıkları alfabenin de 22 harfi var.

Yazım harflerine eklenen küçük bir kaç üs işaretle biraz değişime uğradı. Çivi yazısını terk ettikten sonra, atalarımız köşeli harf yazımına (Estrangeloyo'ya, Nsibin) geçildi. Daha sonraları da "Kutsal İncil yazı tipi" ne geçildi. Kutsal kitaplar ve resmi yazıları yazmada hep bu yöntem kullanıldı. Şu anda da geliştirilen daha başka harfler kullanıyoruz. Nedeni de biraz daha çabuk ve rasyonel yazma sanatını getirdi. Günümüzde kullanılan İbranice harfleri yukarıda değindiğimiz köşeli harf formlarının birazcık bir değişimle aynıdır. Bunu İÖ 600 ve 400 yıllarında aldılar.

SONUÇ

Asur Hıristiyanları doğu ve batı Asurca şive yanlıları prensip olarak günümüze kadar bile aynı dili kullana geldiler. Doğal olarak da dil tüm bu değindiğimiz dönemlerde değişime uğradı.

Buda başta insanın řartlandırđı değişimin gelişimi gereği oldu. Bu dil tarihte bazen Aramca de adlandırıldıysa da 2000 yıldan daha çok uzun bir dönemde Asurca adı ile tanındı. Bu dili kullananların Asurlular oluşu nedeniyle de tek sahibi onlar sayılırlar. Bundan öteye de dili “yaratma” ve onu ölümünden kurtarma çabasının enerjik çalışma rolünü onlar oynamışlardır. İşte bu haklı olan nedenle de dile Asurca dili diyoruz. Çünkü bu dili kullanan ve yaşatan tek halk Asurlular olmuştur.

Copyright © ACSA - Assyrian-Chaldean-Syriac Association